

Zdravlje u Međimurskoj županiji

Djelovanje Kluba laringektomiranih u Međimurskoj županiji

Renata Kutnjak Kiš¹, Antun Zadravec²Županijska liga protiv raka Čakovec¹, Klub laringektomiranih²**Ključne riječi:** Županijska liga protiv raka Čakovec, Klub laringektomiranih, djelovanje

Klub laringektomiranih Županijske lige protiv raka Čakovec uskoro će proslaviti 12-godišnjicu svog djelovanja. Osnovan je 09.srpnja 1998. godine na inicijativu gospodina Antuna Zadravca, koji je predsjednik kluba od samog osnutka. Gospodin Zadravec je od raka grla obolio 1993. godine, u dobi od 64 godine. U toku 7 mjeseci savladao je nadomjesni, ezofagealni govor, za što je potrebno izuzetno strpljenje, upornost i angažman prvenstveno oboljele osobe i logopeda. Svi koji poznaju gosp. Zadravca dobro znaju da on ima sve te kvalitete, a logopedinja prof. Marija Sučić pružila mu je toliko potrebnu profesionalnu podršku. No, uz govornu rehabilitaciju jednako je važna i resocijalizacija u kojoj glavnu ulogu ima iskustvo osoba koje su se našle u istoj ili sličnoj situaciji. Izuzetnu pomoć u tom procesu pružili su mu članovi Kluba laringektomiranih Zagrebačke lige protiv raka, kamo je odlazio na redovite mjesečne sastanke, odmah nakon operacije. Bio je zadivljen zajedništvom stručnjaka (liječnika, logopeda, medicinskih sestara) i oboljelih osoba koje je doživio u tom klubu. U klubu je bio vrlo aktivan, te je ostao njegovim članom i nakon što je osnovan Klub laringektomiranih u Međimurskoj županiji. O njegovom izuzetnom doprinosu u radu Kluba Zagrebačke lige svjedoči činjenica da je u periodu od 2001. do 2009. godine bio član Glavnog odbora tog kluba.

Iskustvo stečeno u zagrebačkom klubu želio je podijeliti sa oboljelim osobama iz Međimurja, jer je znao koliko je bila značajna podrška koju su mu u trenucima krize koju zasigurno prolazi svaka laringektomirana osoba, pružili prijatelji i stručnjaci tog kluba. Stoga se još 1995. godine u tadašnjem Medicinskom centru Čakovec raspitivao o djelovanju Lige protiv raka, kako bi mogao osnovati Klub laringektomiranih. No, nažalost, u to vrijeme u Međimurskoj županiji Liga protiv raka nije bila aktivna. Stoga je i dalje odlazio u Zagrebački klub gdje je uz mnogo prijatelja stekao i potrebno znanje te iskustvo za osnivanje i djelovanje lokalnog kluba.

Tako je ubrzo nakon osnivanja Županijske lige protiv raka Čakovec (13.01.1998.) posjetio predsjedništvo Lige, te izložio svoj plan za osnivanje Kluba laringektomiranih. Neumorno je obilazio ORL odjel u Županijskoj bolnici Čakovec kako bi tadašnjeg voditelja odjela mr.sc. dr. Nikolu Maksimovića zamolio da mu pomogne u pronalaženju oboljelih osoba zainteresiranih za osnivanje i rad kluba. Ubrzo je pronašao desetak osoba, te je već 09.srpnja iste godine (1998.) u sklopu Županijske lige protiv raka Čakovec osnovan Klub laringektomiranih. Uz predsjednika, Antuna Zadravca, u rukovodstvo kluba izabrani su još Eleonora Balija, dr.med., kao tajnica, te kao dopredsjednik Josip Tuksar. Redoviti sastanci Kluba od samog su se početka održavali jednom mjesečno u prostorima Zavoda za javno zdravstvo Međimurske županije koji mu i danas pruža organizacijsku i tehničku podršku. Klub laringektomiranih iz Čakovca je tada bio jedini županijski klub u Republici Hrvatskoj.

List «Međimurje», 14.07.1998. godine

OSNOVAN KLUB LARINGEKTOMIRANIH OSOBA

Ohrabrenje operiranim

U četvrtak je Katoličkom domu u Čakovcu u organizaciji Županijske lige protiv raka održan konstituirajući skup laringektomiranih osoba. Za predsjednika novoosnovanog kluba izabran je **Antun Zadravec**, dopredsjednik je **Josip Tuksar**, a tajnica dr. **Eleonora Balija**. Klub laringektomiranih će djelovati u sklopu Županijske lige protiv raka, a svoje sastanke članovi će održavati svakog prvog četvrtka u mjesecu od 10 sati, u dvorani Zavoda za javno zdravstvo u Čakovcu (stara bolnička zgrada).

Na skupu su se uz predsjednika Županijske lige protiv raka dr. **Huseina Saghira** te dopredsjednika Hrvatske lige protiv raka prof. **Ive Milinarića**, prisutnima obratili i dr. **Renata Kutnjak - Kiš** koja je govorila o epidemiološkim karakteristikama raka grkljana te nizičnim faktorima među kojima je na prvom mjestu pušenje, dok je otorinolaringolog, mr.sc.dr. **Nikola Maksimović**, održao predavanje o kliničkim karakteristikama bolesti, liječenju te rehabilitaciji. Prema podacima prikupljenim u Zavodu za javno zdravstvo naše županije od 1996. godine do sada registrirana su 33 pacijenta oboljela od raka grkljana. Brojke upozoravaju, stoga su liječnici na ovom skupu ponovno apelirali na javnost kako je u liječenju raka najvažnije što ranije dijagnosticiranje bolesti. Kad je u pitanju rak grkljana, jedan od simptoma koji (još uvijek) može upozoravati na ranu fazu bolesti jest dugotrajna promuklost i kašalj. Cilj formiranja ovog kluba, prema riječima predsjednika Zadravca prije svega se bazira na međusobnom pomaganju laringektomiranih osoba u resocijalizaciji koja, zbog nemogućnosti govora nakon kirurškog zahvata, predstavlja veliki problem pacijentima. Rekonvalescentima je uz podršku i razumijevanje okoline, potrebno i ohrabrenje onih koji su prošli težak put ponovnog učenja govora, odnosno iskustva ljudi koji život uzimaju preko kanile implantirane u vratu. (Ž.Drlić)

Predsjedništvo i članovi Kluba laringektomiranih na redovitom sastanku u 1. godini djelovanja

Odmah po osnivanju kluba, bili su osmišljeni plakati i informativni letak sa ciljem informiranja novooboljelih osoba i njihovih obitelji te stručnjaka o djelovanju kluba, ciljevima rada, vremenu i mjestu sastanaka kao i o kontakt telefonima. Plakati i leci su bili distribuirani u ordinacije PZZ kao i u ORL ordinacije te odjel Županijske bolnice Čakovec. Do sada su u Klub bile učlanjene 64 osobe, od kojih je 37 preminulo. Među članovima kluba bile su samo dvije žene, jedna od njih je bila prva tajnica Kluba, dr. Eleonora Balića koja je u radu kluba sudjelovala redovito sve do svoje smrti 2007. godine, iako je tada imala 85 godina te je ona ujedno bila najstarija članica kluba. Trenutno je u klub učlanjeno 27 osoba, a 15 osoba sastanke redovito posjećuje. Najmlađi član kluba ima 52 godine, a najstariji 81. Uz novooboljele osobe, u klub dolazi i nekoliko supruge, što je od izuzetnog značaja u rehabilitaciji oboljelih. U Međimurskoj županiji se godišnje registrira prosječno 9 novooboljelih osoba od raka grla, a 5 osoba umire. Temeljem toga možemo načelno procijeniti da se oko 40-50% novooboljelih osoba učlani u Klub laringektomiranih ali je manji udio aktivnih osoba, premda se ulaže puno napora kako bi se motiviralo novooboljele za dolazak u klub.

Laringektomirane osobe se nakon operacije susreću s nizom posljedica koje mogu značajno promijeniti njihov način života. Naime, nakon odstranjenja grkljana dolazi do gubitka glasnog govora, a dišni je put trajno promijenjen, te laringektomirane osobe dišu putem traheostome, otvora u dnu vrata u koji je uložena kanila, privremeno ili trajno. Stoga je neminovno naučiti higijenu čišćenja i održavanja otvora na vratu kao i kanile. Kako ne bi došlo do razvika kroničnih plućnih oboljenja i smanjenja vitalnog kapaciteta pluća, laringektomirane osobe moraju naučiti, a potom i redovito provoditi svakodnevne vježbe disanja, kao i vježbe vrata i ramenog obruča. Nužna je i promjena načina prehrane jer hrana u početku treba biti tekuća, a potom se postepeno prelazi na krutu hranu. Ponekad nakon odstranjenja grkljana zaostaju trajni problemi hranjenja zbog otežanog gutanja. Laringektomirana se osoba tako najednom nađe u situaciji posebnih potreba, te je za uspješnu rehabilitaciju i povratak u normalan život potrebna pomoć zdravstvenog osoblja, tima za rehabilitaciju i resocijalizaciju (logopeda, psihologa, fizijatra), a ne smije izostati ni pomoć obitelji i šire društvene zajednice.

No, uz sve to od izuzetne je pomoći iskustvo operiranih osoba koje su se dobro rehabilitirale i koje dokazuju da se može normalno živjeti i nakon tako teške operacije. Dobro rehabilitirani članovi našeg kluba posjećivali su laringektomirane osobe u Županijskoj bolnici Čakovec kako bi im svojim savjetima pomogli da se što uspješnije prilagode novonastaloj situaciji. Istovremeno ih informiraju o radu Kluba te ih pozivaju da se uključe u njegove aktivnosti. Kako je danas sve kraći boravak operiranih osoba u bolnici i kako u to vrijeme prevladava strah od neizvjesne budućnosti, pacijenti se teško mogu koncentrirati na usvajanje brojnih novih preporuka, te je značaj kluba laringektomiranih to važniji. Uz pružanje toliko važne psihološke i moralne potpore, u klubu članovi mogu dobiti informacije o novostima vezanim uz ostvarivanje različitih prava iz zdravstvene zaštite, socijalno-ekonomskih prava kao i prava na ortopedsku pomagala. Ponekad na sastanke kluba dolaze liječnici i medicinske sestre s odjela za uho, nos i grlo Županijske bolnice Čakovec, kao i zdravstveni djelatnici iz Zavoda za javno zdravstvo Međimurske županije u čijim se prostorima održavaju redoviti sastanci.

Uz to, za članove kluba se organiziraju predavanja na teme vezane uz njihovu bolest kako bi im pomogli da se što uspješnije prilagode novonastaloj situaciji, ali i mnoge druge aktualne teme.

Članovi kluba laringektomiranih Županijske lige protiv raka Čakovec prilikom predavanja na temu: «Kronični bronhitis i druge bolesti pluća-specifičnosti u laringektomiranih osoba»

Najznačajniji psihički i socijalni problem laringektomiranih osoba je gubitak glasnog govora te je uspješna govorna rehabilitacija preduvjet društveno prihvatljivog života. Zato je važno s tom rehabilitacijom započeti što prije. Jedan od najstarijih i najprirodnijih načina postizanja glasa vlastitim snagama je učenje ezofagealnog govora (nadomjesni govor iz jednjaka), no za njegovo je usvajanje potrebno najmanje 2-3 mjeseca vježbanja, a kod proširene totalne laringektomije i 3-6 mjeseci. Nažalost, u Hrvatskoj se govorna rehabilitacija ovim načinom provodi samo u Zagrebu, Rijeci, Dubrovniku i Splitu. Stoga su pacijenti izvan tih gradova, pa tako i oni iz Međimurske županije u neravnopravnom položaju zbog manje dostupnosti spomenute rehabilitacije. Stoga su vrlo brzo nakon osnivanja Kluba laringektomiranih Županijske lige protiv raka Čakovec poduzeti brojni koraci kako bi se organizirala rehabilitacija govora u Čakovcu. Razgovaralo se sa regionalnom samoupravom kao i rukovodstvom Županijske bolnice Čakovec, no nažalost, normativi zdravstvene zaštite nisu išli u prilog Klubu i laringektomiranim osobama. Pokušali smo organizirati dolazak tima za rehabilitaciju iz Zagreba jednom tjedno u Međimursku županiju, no zbog prevelikih troškova takve rehabilitacije, planovi se nisu uspjeli ostvariti. No, usprkos tome članovi kluba laringektomiranih iz Međimurske županije odlaze na rehabilitaciju u Zagreb, te 46% članova Kluba govori ezofagealnim govorom, a jednom je članu ugrađena govorna proteza. Stoga možemo reći da su laringektomirane osobe iz Međimurske županije dosta dobro govorno rehabilitirane u odnosu na članove Zagrebačkog kluba laringektomiranih u kojem 60% članova kluba govori ezofagealnim govorom, a uz veću dostupnost govorne rehabilitacije.

«Međimurske novine», srpanj 1999. godine

U SKLOPU ŽUPANIJSKE LIGE PROTIV RAKA VEĆ GODINU DANA DJELUJE KLUB LARINGEKTOMIRANIH OSOBA

Najveća potreba omogućiti govorne vježbe u Čakovcu

U sklopu Županijske lige protiv raka Čakovec, punu godinu dana djeluje Klub laringektomiranih osoba, što u običnom govoru znači osoba operiranih na grlo i vrat. O ciljevima i radu kluba govorio je Antun Zadržavec, predsjednik Kluba. Prema prikupljenim podacima Klub raspolaže s 35 adresa operiranih osoba, no to nisu svi operirani na grlo. U klubu imaju saznanja da je u Međimurju još pet osoba operiranih na grlo, međutim nemaju njihove točne adrese. Cilj kluba je okupljanje operiranih osoba radi zajedničkog druženja, kako bi jedni drugima pomogli pri svladavanju pojedinih poteškoća kao što je održavanje higijene, problemi s prehranom, gutanjem i drugo. Tijekom prve godine djelovanja, Klub se sastajao 12 puta, a za članove Kluba priređena su i prigodna predavanja. Klub se sastaje u prostorima Zavoda za javno zdravstvo. Proslavi prve obljetnice rada Kluba bili su nazočni i mr. sc. dr. Nikola Maksimović, rukovoditelj ORL odjela Županijske bolnice Čakovec, dr. Renata Kutnjak Kiš i dr. Višnja Smilović, ravnateljica Zavoda za javno zdravstvo. U pomoć osobama operiranim na grlo priskočile su MTC d.d., koji je članovima kluba donirao 50 prekrivača vrata, a MTC Tvornica iz Preloga čak 150 prekrivača vrata. Najvažniji cilj Kluba za sljedeće razdoblje je omogućiti govorne vježbe u Čakovcu, kako članovi kluba ne bi morali odlaziti u Zagreb, što za njih iziskuje dodatni napor. Obraćajući se nazočnima na sastanku prve obljetnice rada Kluba, mr. sc. dr. Nikola Maksimović, obavijestio ih je da su upravo k tom cilju poduzeti prvi koraci, kako bi se govorne vježbe u skoroj budućnosti održavale u Čakovcu. (BMO)

Stoga članovi našeg Kluba od 2008. godine u većem broju odlaze u Crikvenicu na 7-dnevni tečaj nadomjesnog govora tijekom kojeg se za polaznike organiziraju još i inhalacije, medicinska gimnastika i škola plivanja. Troškove govorne rehabilitacije i inhalacije osigurava HZZO, a smještaja Županijska liga protiv raka Čakovec. Na tečaju obično sudjeluje od 50-60 laringektomiranih osoba iz cijele Hrvatske (iz našeg kluba 5-6 osoba). Uz zdravstveni program u Crikvenici se vodi računa i o zabavnim sadržajima te duhovnom programu.

Članovi Kluba laringektomiranih Županijske lige protiv raka Čakovec sa prof. Tamarom Živković-Ivanović u Crikvenici 2008. godine

Klub dobro surađuje sa ostalim klubovima iz Hrvatske, osobito sa zagrebačkim klubom, kao i sa klubovima iz Republike Slovenije. U 2003. godini u Čakovcu smo organizirali susret Klubova laringektomiranih iz Maribora, Ljubljane, Celja i Radgone, te Kluba iz Zagreba i Međimurske županije. Predstavnici kluba laringektomiranih iz Slovenije posjetili su nas još u povodu obilježavanja 10. obljetnice djelovanja Županijske lige protiv raka Čakovec, a članovi našeg kluba bili su u posjeti klubovima u Sloveniji u 4 navrata. Klub je i član Hrvatske zajednice laringektomiranih u čijim aktivnostima također redovito sudjeluje.

Klub laringektomiranih Županijske lige protiv raka Čakovec dao je veliki doprinos u prosvjećivanju javnosti Međimurske županije o posebnim potrebama laringektomiranih osoba uz istovremeno slanje poruke da se i uz tako tešku bolest može živjeti ispunjen i radostan život. Od samog osnivanja kluba, na redovitim skupštinama Županijske lige protiv raka Čakovec (koje su uvijek dobro praćene od lokalnih medijskih kuća) predsjednik Kluba podnosi izvješće o radu govoreći ezofagealnim govorom, a u više je

navrata bio gost radio emisija ili je u pisanim medijima govorio o svojem životnom iskustvu. Članovi kluba također od samog početka aktivno sudjeluju u obilježavanju Svjetskog dana nepušenja koje Županijska liga organizira svake godine, kako bi svojim iskustvom potaknuli pušače da prestanu pušiti, odnosno mlade ohrabрили da niti ne usvoje tu štetnu naviku. Također se priključuju i drugim aktivnostima koje organizira Županijska liga protiv raka ili drugi klubovi, kao što su obilježavanje Dana narcisa ili Dana ružičaste vrpce, te drugih humanitarnih akcija.

Kako bismo dodatno povezali osobe oboljele od raka u Međimurskoj županiji te poslali javnosti poruku da se i ovu bolest može uspješno savladati uz pomoć osoba koje su se našle u istoj situaciji, te pomoć stručnog osoblja, unatrag dvije godine u povodu novogodišnjih blagdana organiziramo zajedničku večeru uz ples i muziku za sve članove lige.

Literatura:

1. Kralj Z, Manestar M, Sučić M; Kako pomoći laringektomiranima, Zagrebačka liga protiv raka, Zagreb, 2004.
2. Hrvatski zavod za javno zdravstvo. Incidencija raka u Hrvatskoj 1977.-2007.
3. Državni zavod za statistiku. Umrli prema uzroku smrti, spolu i starosti – Međimurska županija (detaljna klasifikacija), DEM2/1995-2008
4. Zagrebačka liga protiv raka, Klub laringektomiranih osoba, U:04.07.2010, <http://www.zglpr.hr/indexlq.htm>

Kontakt osoba:

Antun Zadravec, predsjednik Kluba laringektomiranih Županijske lige protiv raka Čakovec
Mala Subotica, Nikole Tesle 14
Tel. 040 631 055
e-mail: zadravec@gmail.com